

**PŘEDNÁŠKA Z DESKRIPTIVNÍ TEORIE MNOŽIN VE
DRUHÉM SEMESTRU 2015-2016**

1. ANALYTICKÉ MNOŽINY A STROMY NA ω

1.1. Suslinovské množiny. Suslinovská operace, souvislost s analytickými množinami. Značení $\mathbb{S} = \omega^{<\omega}$.

Poznámky o Suslinově operaci, regulární Suslinovo schéma.

Poznámka 1.1.1.

- (a) *Podmnožina topologického prostoru X je suslinovská, právě když je projekcí uzavřené množiny podle ω^ω .*
- (b) *Podmnožina polského prostoru X je analytická, právě když je suslinovská v X .*

1.2. Suslinovská operace a stromy na ω . Pojem stromu na \mathbb{N} , množiny \mathcal{T}_I stromů s nekonečnou větví a \mathcal{T}_W bez ní. Popis \mathcal{T}_I pomocí Suslinovy operace a množin $\mathcal{F}_s = \{T \in \mathcal{T} : s \in T\}$.

Lemma 1.2.1. *Je-li $(F_s)_{s \in \omega^{<\omega}}$ regulární Suslinovo schéma z uzavřených podmnožin X a $S = \bigcup_{\sigma \in \omega^{<\omega}} \bigcap_{n \in \omega} F_{\sigma|n}$, pak předpis $f(x) = \{s \in \omega^{<\omega} : x \in F_s\}$ definuje zobrazení X do \mathcal{T} takové, že $F_s = f^{-1}(\mathcal{F}_s)$, kde $\mathcal{F}_s = \{T \in \mathcal{T} : s \in T\}$, a $S = f^{-1}(\mathcal{T}_I)$.*

1.3. \mathcal{T} jako polský (kompaktní) prostor.

Tvrzení 1.3.1. *\mathcal{T} je uzavřená podmnožina $\{0, 1\}^{\omega^{<\omega}}$. Množiny $\mathcal{F}_s = \{T \in \mathcal{T} : s \in T\}$ a jejich doplňky tvoří subbázi topologie prostoru \mathcal{T} .*

1.4. Více o zobrazení f z Lemmatu 1.2.1.

Tvrzení 1.4.1. *Nechť S je suslinovská podmnožina (metrického) prostoru X . Pak existuje zobrazení $f : X \rightarrow \mathcal{T}$*

- (a) $f^{-1}(\mathcal{T}_I) = S$;
- (b) $f^{-1}(\mathcal{F}_s)$ je uzavřená pro $s \in \omega^\omega$;
- (c) *označíme-li $h_\sigma(T) = \sup\{k \in \{0, 1, \dots\} : \sigma|k \in T\}$ ($\sup \omega = \infty$), je funkce $x \mapsto h_\sigma \circ f$ shora polospojité do \mathbb{R}^* pro všechna $\sigma \in \omega^\omega$.*

Speciálně f je první borelovské třídy a $h_\sigma \circ f : \mathcal{T} \rightarrow \omega \cup \{\infty\}$ je shora polospojité.

1.5. Existence analytických neborelovských množin.

Lemma 1.5.1. *\mathcal{T}_I je analytická neborelovská podmnožina \mathcal{T} . Tedy \mathcal{T}_W je koanalytická neborelovská podmnožina \mathcal{T} .*

Konec 1. přednášky.

Věta 1.5.2. *Každá nespočetná borelovská podmnožina polského prostoru X obsahuje analytickou neborelovskou podmnožinu X .*

Poznámka 1.5.3.

- (a) *Existenci neborelovské analytické množiny S lze ukázat jinak, např. pomocí univerzální množiny a pak lze dokázat předchozí větu s využitím toho.*
 (b) *Máme-li (a), dostaneme neborelovskost \mathcal{T}_I a \mathcal{T}_W okamžitě použitím Tvzení 1.4.1 na množinu z (a).*

Návod k (a): $C = C_1 = C_2 = C_3\{0,1\}^\omega$; najděte v $C \times C_3$ otevřenou G , aby $\{G^y : y \in C_3\}$ obsahovala všechny otevřené v C ("univerzální otevřená množina"); $F = (C \times C_3) \setminus G$ je univerzální uzavřená; $C_1 \times C_2$ je homeomorfní C , tedy lze uvažovat F jako uzavřenou v $(C_1 \times C_2) \times C_3$ univerzální pro uzavřené v $(C_1 \times C_2)$; projekce A množiny F do $C_2 \times C_3$ podle C_1 je analytická univerzální pro analytické v C_2 ; $A \cap \{(x, x) \in C_2 \times C_3 : x \in C = C_2 = C_3\}$ je analytická, ale $\{(x, x) : x \in C\} \setminus A$ se od všech A^x liší, tedy není analytická.

1.6. Derivování stromů. Definice derivace T' , $T^{(\alpha)}$ pro $\alpha < \omega_1$.

Tvrzení 1.6.1. *Zobrazení $d^{(\alpha)} : \mathcal{T} \rightarrow \mathcal{T}^{(\alpha)}$ je borelovsky měřitelné pro každé $\alpha < \omega_1$.*

1.7. Luzin-Sierpinského index. Dál uvažujeme jen neprázdné stromy (\mathcal{T}^*). Definice $i(T) = \min\{\alpha \in \omega : T^{(\alpha)} = \{\emptyset\}\}$, existuje-li. Jinak definujeme $i(T) = \infty$.

Konec 2. přednášky.

Lemma 1.7.1 (index stromů). *Pro $T \in \mathcal{T}$ a $s \in T$ definujeme $T_s = \{t \in S : st \in T\} \in \mathcal{T}^*$. Platí $i(T_s) = \sup\{i(T_{s^n}) + 1 : n \in \mathbb{N}\}$ pro $s \in T \in \mathcal{T}^*$.*

Tvrzení 1.7.2 (index stromů bez konečné větve).

- (a) $T \in \mathcal{T}_W^*$, právě když $i(T) < \omega_1$.
 (b) $i(\mathcal{T}_W^*) = \{\alpha : \alpha < \omega_1\}$.

1.8. Rozklad \mathcal{T}_W^* a kosuslinovské množiny. Definice $\mathcal{T}_W^*(\alpha)$, $\alpha < \omega_1$.

Tvrzení 1.8.1. $\mathcal{T}_W^*(\alpha)$ jsou borelovské v \mathcal{T}^* pro $\alpha < \omega_1$.

Poznámka 1.8.2. *Kosuslinovská množina $C \subset X$ je borelovská, je-li nějaký její rozklad $\{f_{(X \setminus C)}^{-1}(\mathcal{T}_W^*(\alpha)) : \alpha < \omega_1\}$ na konstituenty spočetný.*

1.9. Luzin-Sierpinského index jako "částečné uspořádání" \mathcal{T}_W^* . Cíl: Studovat relaci $\{(T_1, T_2) \in (\mathcal{T}_W^*)^2 : i(T_1) \leq i(T_2)\}$.

Pojem strategie $f : \mathbb{S} \rightarrow \mathbb{S}$ ($\mathbb{S} = \omega^{<\omega}$).

Poznámka 1.9.1.

- (a) *Strategie f definuje přirozeně zobrazení $\bar{f} : \omega^\omega \rightarrow \omega^\omega$.*
 (b) *Interpretace: pro prvních $|s|$ tahů I. hráče popsaných posloupností s popisuje strategie (II. hráče) $f(s)$ prvních $|s|$ tahů II. hráče.*
 (c) *Je-li f strategie a $T \in \mathcal{T}^*$, pak $f^{-1}(T) \in \mathcal{T}^*$, $f(T) \in \mathcal{T}^*$.*
 (d) *Je-li navíc $\alpha < \omega_1$, platí $f^{-1}(T)^{(\alpha)} \subset f^{-1}(T^{(\alpha)})$.*

Lemma 1.9.2. $i(T_1) \leq i(T_2)$, právě když existuje strategie $f : \mathbb{S} \rightarrow \mathbb{S}$ taková, že $T_1 \subset f^{-1}(T_2)$ (tj. $f(T_1) \subset T_2$).

Konec 3. přednášky.

1.10. Luzin-Sierpinského index je koanalytický rank.

Věta 1.10.1.

- (a) *Množina $A = \{(T_1, T_2) \in (\mathcal{T}^*)^2 : i(T_1) \leq i(T_2)\}$ je analytická.*

(b) Množina $C = \{(T_1, T_2) \in (\mathcal{T}^*)^2 : T_1 \in \mathcal{T}_W^* \text{ \& } i(T_1) \leq i(T_2)\}$ je koanalytická.

Množina $A' = \{(T_1, T_2) \in \mathcal{T}^2 : i(T_1) < i(T_2)\}$ je koanalytická.

Pojem *koanalytického ranku*.

Důsledek 1.10.2. Zobrazení $\varphi(T) = i(T)$ pro $T \in \mathcal{T}_W^*$ definuje koanalytický rank.

1.11. Věta o omezenosti koanalytického ranku.

Lemma 1.11.1 (princip omezenosti). *Nechť $\varphi : L \rightarrow \omega_1$ je koanalytický rank, $B \subset L$ je analytická a L není analytická. Pak $\sup\{\varphi(x) : x \in B\} < \omega_1$.*

Věta 1.11.2. *Je-li $B \subset \mathcal{T}_W^*$ analytická, je $\sup\{i(T) : T \in B\} < \omega_1$.*

Co je to "koanalytický rank", resp. "koanalytická norma". Věta o omezenosti.

Konec 4. přednášky.

1.12. Luzinův první oddělovací princip (podruhé).

Věta 1.12.1. *Nechť M je metrický prostor, $S \subset M$ suslinovská, $A \subset M$ analytická a $A \cap S = \emptyset$. Pak existuje borelovská množina $B \subset M$ taková, že $A \subset B \subset M \setminus S$.*

Cvičení. Zkuste dokázat sporem podobně jako oddělování dvou analytických množin v 1. semestru.

Konec 5. přednášky.

Příklad 1.12.2. *Dvě disjunktní kosuslinovské podmnožiny $C_1, C_2 \subset \mathbb{R}$ takové, že je nelze oddělit borelovskou. Speciálně, C_1, C_2 jsou suslinovské i kosuslinovské relativně v $M = C_1 \cup C_2$ a nejsou borelovské v M .*

Poznámka o souvislosti se selekcí a uniformizací. Poznámka o kosuslinovské uniformizaci (Kondô-Novikov).

Příklad disjunktních koanalytických množin v Cantorově množině, které nelze oddělit borelovskou množinou. Doplnky nelze borelovsky redukovat.

Přeformulace redukce pomocí "selekce".

Poznámka o redukci spočetného systému kosuslinovských množin. Poznámka o kosuslinovské uniformizaci kosuslinovské množiny (Kondô).

Poznámka o Novikovově aproximaci (duální k redukci spočetného systému).

1.13. Luzinův druhý oddělovací princip a věta o redukci.

Věta 1.13.1 (věta o redukci). *Jsou-li C_1, C_2 kosuslinovské v metrickém prostoru M , pak existují kosuslinovské $D_1 \subset C_1, D_2 \subset C_2, D_1 \cap D_2 = \emptyset, D_1 \cup D_2 = C_1 \cup C_2$.*

Důsledek 1.13.2 (Luzinův druhý oddělovací princip). *Jsou-li A_1 a A_2 suslinovské podmnožiny metrického prostoru M , existují kosuslinovské množiny C_1 a C_2 tak, že $A_1 \setminus A_2 \subset C_1, A_2 \setminus A_1 \subset C_2$ a $C_1 \cap C_2 = \emptyset$. Navíc lze požadovat $B_1 \cup B_2 = M \setminus (A_1 \cap A_2)$. Pokud $A_1 \cap A_2 = \emptyset$, jsou pak B_i bisuslinovské.*

2. MĚŘITELNÉ SELEKCE

Pojmy selekce a uniformizace.

Poznámka o souvislosti s implicitně zadanými funkcemi.

Příklad 2.0.3 (neexistence analytické uniformizace). *Příklad uzavřené podmnožiny $F \subset \mathbb{R} \times \omega^\omega$, tj. G_δ v \mathbb{R}^2 , která nemá analytickou uniformizaci.*

Předchozí příklad s $\pi(F) = \mathbb{R}$. Cvičení s návodem.

Konec 6. přednášky.

2.1. Kuratowského a Ryll Nardzewského selekční věta a její důsledky.

Věta 2.1.1 (Kuratowski a Ryll Nardzewski). *Nechť $F : x \in X \mapsto F(x) \in \mathcal{F}^*(Y)$ zobrazení množiny X do polského prostoru Y takové, že*

$$F^{-1}(G) = \{x \in X : F(x) \cap U \neq \emptyset\}$$

je v \mathcal{A}_σ , kde \mathcal{A} je nějaká algebra podmnožin X .

Pak existuje \mathcal{A}_σ -měřitelná selekce.

Lemma 2.1.2 (o redukci). *Je-li $\{B_n : n \in \mathbb{N}\}$ spočetné pokrytí množiny X prvky \mathcal{A}_σ , kde \mathcal{A} je algebra podmnožin X , pak existují $C_n \subset B_n$, $C_n \in \mathcal{A}_\sigma$ taková, že $\bigcup_{n \in \mathbb{N}} C_n = X$.*

Poznámka o možnosti dostat hrubší výsledek postupným odečítáním předchozích množin při nějakém očíslování.

Poznámka o tom, že předchozí lemma je speciálním případem věty.

Lemma 2.1.3 (o stejnoměrné konvergenci). *Je-li $f_n : X \rightarrow Y$ \mathcal{A}_σ -měřitelné zobrazení množiny X se systémem podmnožin \mathcal{A} do metrického prostoru Y a je-li f stejnoměrná limita posloupnosti f_n na X , pak je f \mathcal{A} -měřitelné.*

Konec 7. přednášky.

V metrickém prostoru X je $\Sigma_\alpha^0 = (\Delta_\alpha^0)_\sigma$ pro $\alpha \geq 2$, i pro $\alpha = 1$, má-li X bázi z obojetných množin.

$\mathcal{A} = \Delta_\alpha^0$ je algebra.

Důsledek 2.1.4 (Kuratowski a Ryll Nardzewski - borelovský případ). *Nechť X je metrický prostor, Y polský prostor a $F : X \rightarrow \mathcal{F}(Y)$ je zdola $\Sigma_\alpha^0(X)$ -měřitelné, $\alpha \geq 2$ nebo $\alpha = 1$ a X je 0-dimenzionální. Pak existuje $\Sigma_\alpha^0(X)$ -měřitelná selekce zobrazení F .*

Věta 2.1.5 (Jankov, von Neumann - selekce a uniformizace analytické množiny). *Nechť X, Y jsou polské prostory a $A \subset X \times Y$ je analytická. Pak existuje funkce $f : \pi_X(A) \rightarrow Y$, jejíž graf je uniformizací A a která je měřitelná vzhledem k σ -algebře množin v X generované analytickými množinami (dokonce vzory otevřených množin jsou v $(\Sigma_1^1(X)) \setminus \Sigma_1^1(X)_\sigma$, tj. spočetná sjednocení rozdílů analytických množin).*

Poznámka o existenci lebesgueovskými měřitelných selekcí, resp. selekcí měřitelných vzhledem k σ -algebře množin s Baireovou vlastností, pro zobrazení.

Konec 8. přednášky.

2.2. Spojité selekce. Značení $\mathcal{F}_c(Y)$.

Příklady zdola polospojité množin mnohoznačných zobrazení, pro která neexistuje spojitá selekce.

Příklad 1. Zdola polospojité zobrazení \mathbb{R} do dvouprvkového diskrétního prostoru (nesouvislý prostor Y je problémem).

Příklad 2. Zdola polospojité zobrazení \mathbb{R} na kompaktní podmnožiny kružnice, které je zdola i shora polospojité, ale nemá spojitou selekci (kružnice je souvislá, ale není jednoduše souvislá).

Věta 2.2.1 (E. Michael). *Je-li $F : X \rightarrow \mathcal{F}_c(Y)$ zobrazení separabilního metrického prostoru X do neprázdných konvexních uzavřených podmnožin separabilního Banachova prostoru Y , které je zdola polospojité (zdola $\Sigma_1^0(X)$ -měřitelné), pak existuje spojitá selekce.*

Důsledek 2.2.2. Jsou-li $f, g : X \rightarrow \mathbb{R}^*$, $f \leq g$, f shora a g zdola polospojité, $f < +\infty$, $g > -\infty$, pak existuje spojitě $h : X \rightarrow \mathbb{R}$ s $f \leq h \leq g$.

Poznámka o parakompaktnosti a "Tietzeově rozšiřovací větě" do Banachova prostoru Y .

Lemma 2.2.3 (o rozkladu jednotky). Necht \mathcal{U} je otevřené pokrytí separabilního metrického prostoru X . Pak existují spojitě nezáporné g_n s $P_n = \{x : g_n(x) > 0\} \subset U_n \in \mathcal{U}$ a $U_n \in \mathcal{U}$ takové, že $\sum_{n \in \mathbb{N}} g_n(x) = 1$ pro $x \in X$ a $\{P_n\}_{n \in \mathbb{N}}$ je lokálně konečný.

Lemma 2.2.4 (o aproximaci spojitým zobrazením). (Stačí $G(x)$ jsou neprázdné konvexní a Y je separabilní normovaný lineární prostor.) Necht $G : X \rightarrow \mathcal{F}_c(Y)$ je zdola polospojité ($G^{-1}(\Sigma_1^0(Y)) \subset \Sigma_1^0(X)$) a W je konvexní otevřené okolí 0 v Y . Pak existuje spojitě $g : X \rightarrow Y$ takové, že $g(x) \in G(x) + W$ pro $x \in X$.

Lemma 2.2.5 (o polospojitosti průniku). Necht $F, G : X \rightarrow 2^Y$ jsou zdola polospojité a W je okolí 0 v Y . Necht $H(x) = F(x) \cap (G(x) + W) \neq \emptyset$ pro všechna $x \in X$. Pak je H zdola polospojité.

Důkaz Michaelovy věty.

Konec 9. přednášky.

2.3. Množiny s kompaktními řezy.

Věta 2.3.1 (Novikovův oddělovací princip, resp. aproximace). Necht A_n jsou analytické v polském X a $\bigcap_{n \in \mathbb{N}} A_n = \emptyset$. Pak existují borelovské B_n takové, že $A_n \subset B_n$ a $\bigcap_{n \in \mathbb{N}} B_n = \emptyset$.

Pomocný pojem " (E_n) nelze aproximovat".

Lemma 2.3.2. Pokud $E_n = \bigcup_{i \in \mathbb{N}} E_i^n$, $n = 1, \dots, k$, nelze aproximovat, pak existují i_1, \dots, i_k taková, že $E_{i_1}^1, \dots, E_{i_k}^k, E_{k+1}, \dots$ nelze aproximovat.

Důsledek 2.3.3 (borelovská redukce - Novikov). Jsou-li C_n koanalytické v polském X a $B = \bigcup_{n \in \mathbb{N}} C_n$ je borelovská, pak existují borelovské po dvou disjunktní $D_n \subset C_n$ s $B = \bigcup_{n \in \mathbb{N}} D_n$.

Lemma 2.3.4 (Kunugui-Novikov, množina s otevřenými řezy). Necht X, Y jsou polské, W_n , $n \in \mathbb{N}$, tvoří bázi Y . Je-li $B \subset X \times Y$ borelovská s otevřenými řezy B_x , $x \in X$, pak existují borelovské A_n v X tak, že $B = \bigcup_{n \in \mathbb{N}} A_n \times W_n$.

Věta 2.3.5 (Novikov, Ščegol'kov). Necht X, Y jsou polské, $B \subset X \times Y$ je borelovská a B_x , $x \in X$, jsou kompaktní. Pak

- (a) $\pi_X(B)$ je borelovská (Novikov) a
- (b) existuje borelovská uniformizace B (Ščegol'kov).

Konec 10. přednášky.

2.4. Borelovské množiny se spočetnými řezy.

2.4.1. Projekce (obrazy).

Tvrzení 2.4.1 (důsledek 2. oddělovacího principu). Necht X je polský, $(A_n)_{n \in \mathbb{N}}$ je posloupnost analytických množin v X . Pak existuje disjunktní posloupnost $(C_n)_{n \in \mathbb{N}}$ koanalytických množin takových, že $A_n \setminus \bigcup \{A_k : k \neq n\} \subset C_n$.

Lemma 2.4.2. *Je-li F uzavřená podmnožina $\mathcal{N} = \omega^\omega$, Y je polský a $f : X \rightarrow Y$ je spojitý, pak*

$$S_f = \{y \in Y : |f^{-1}(y)| = 1\}$$

je koanalytická.

Poznámka 2.4.3. *Je-li X borelovská podmnožina polského prostoru, Y je polský, $f : X \rightarrow Y$ je borelovské, pak S_f je koanalytická.*

Věta 2.4.4. *Nechť B je borelovská podmnožina polského prostoru, Y je polský, $f : B \rightarrow Y$ je borelovsky měřitelné a $f^{-1}(y)$ je nejvýš spočetná pro všechna $y \in Y$. Pak $f(B)$ je borelovská.*

Speciálně, pro $B \subset X \times Y$ borelovskou, kde X je polský, a pro B^y spočetné pro všechna $y \in Y$, je $\pi_Y(B)$ borelovská v Y .

Konec 11. přednášky.

2.4.2. *Borelovsky biměřitelná zobrazení.*

Pojem borelovsky biměřitelné zobrazení.

Tvrzení 2.4.5 (hodnoty s nespočetně vzory). *Je-li X borelovská v polském prostoru, Y je polský prostor a $f : X \rightarrow Y$ je borelovské, pak množina*

$$U_f = \{y \in Y : f^{-1}(y) \text{ je nespočetná}\}$$

je analytická.

Lemma 2.4.6 (charakterizace nespočetnosti spojitého obrazu). *Nechť P, Q jsou polské a $\psi : P \rightarrow Q$ je spojitý. Pak $\psi(P)$ je nespočetná, právě když existuje $D \subset P$ spočetná neprázdná bez izolovaných bodů taková, že $\psi \upharpoonright_D$ je prosté.*

Lemma 2.4.7 (popis množin bez izolovaných bodů). *Nechť P je polský a $\mathcal{D} = \{(x_n)_{n \in \mathbb{N}} \in P^{\mathbb{N}} : \{x_n : n \in \mathbb{N}\} \text{ nemá izolované body}\}$. Pak \mathcal{D} je množina typu G_δ v $P^{\mathbb{N}}$.*

Lemma 2.4.8 (vnoření \mathcal{C}^2). *Je-li $A \subset X \times Y$ analytická (X, Y polské), je-li $\pi_Y(A)$ nespočetná a jsou-li A^y perfektní pro všechna $y \in \pi_Y(A)$, pak existuje $C \subset \pi_Y(A)$ homeomorfní s 2^ω a homeomorfismus $\varphi : 2^\omega \times C \rightarrow \varphi(2^\omega \times C) \subset A$ takový že $\varphi_2(x, y) = y$.*

Konec 12. přednášky.

Dokončení důkazu lemmatu s použitím následujícího tvrzení.

Tvrzení 2.4.9 (BP-měřitelnost a spojitost). *Je-li $f : X \rightarrow Y$ zobrazení topologického prostoru X do prostoru Y se spočetnou bází a je-li vzor každé otevřené množiny množina s Baireovou vlastností, existuje množina I první kategorie v X taková, že $f \upharpoonright (X \setminus I)$ je spojitý.*

Věta 2.4.10 (Purves - nutná podmínka pro borelovskou biměřitelnost). *Jsou-li X, Y polské (ev. X je borelovskou podmnožinou polského prostoru), pak zobrazení $f : X \rightarrow Y$ je borelovsky biměřitelné, právě když je množina*

$$U_f = \{y \in Y : f^{-1}(y) \text{ je nespočetná}\}$$

spočetná.

2.4.3. Rozklad bíměřitelných zobrazení.

Věta 2.4.11 (Luzin, Novikov). *Nechť X, Y jsou polské prostory, $f : X \rightarrow Y$ je borelovské zobrazení a množiny $f^{-1}(y)$ jsou spočetné pro $y \in Y$ (ev. je borelovsky bíměřitelné). Pak existují borelovské $X_n \subset X$ tak, že $X = \bigcup_{n \in \mathbb{N}} X_n$ a $f \upharpoonright_{X_n}$ jsou prostá pro všechna $n \in \mathbb{N}$.*

Lemma 2.4.12. *Nechť X, Y jsou polské prostory. Je-li $E \subset X \times Y$ borelovská a množiny $E^y, y \in Y$, jsou spočetné, pak množina*

$$G = \{(x, y) \in E : \{x\} = E^y\}$$

je borelovská.

Konec 13. přednášky.